

ПАТОПСИХОЛОГІЧНА ДІАГНОСТИКА ПОРУШЕНЬ ПСИХІЧНИХ ПРОЦЕСІВ

Долинний Сергій

Патопсихологічна діагностика порушень психічних процесів – це важлива галузь медичної психології, яка спрямована на виявлення змін у функціонуванні окремих психічних функцій та визначення патопсихологічних синдромів. Аналіз порушень психічної діяльності дозволяє виявити зміни у когнітивних процесах, мотивації та емоціях. Визначення патопсихологічних синдромів допомагає розпізнати системні порушення функціонування ЦНС. Оцінка структури психічних процесів сприяє розумінню механізмів розвитку психопатологічних станів. Психологічне дослідження в цьому контексті спрямоване на аналіз компонентів мозкової діяльності, які можуть бути порушені та спричиняти клінічні прояви [1–2].

Метою дослідження є аналіз патопсихологічної діагностики порушень психічних процесів.

Сучасні тенденції патопсихологічної діагностики відображають розвиток науки та технологій, а також зміну підходів до розуміння психічних порушень, серед яких такі ключові напрямки:

1. Інтеграція нейропсихологічних методів – поєднання патопсихологічного аналізу з нейронауковими дослідженнями дозволяє глибше зрозуміти механізми психічних розладів.

2. Цифровізація діагностики – використання комп'ютерних тестів та штучного інтелекту для аналізу когнітивних порушень підвищує точність та об'єктивність оцінки.

3. Індивідуалізація підходів – врахування соціокультурних факторів та особливостей особистості пацієнта допомагає створювати більш ефективні діагностичні моделі.

4. Розширення експертної діяльності – патопсихологічна діагностика активно використовується у судово-психіатричній експертизі для оцінки психічного стану осіб.

Такі тенденції сприяють більш точному розумінню психічних процесів та вдосконаленню методів діагностики.

Саме тому, фахівець має оволодіти також важливим для професійної діяльності набором вмінь і процедур щодо патопсихологічної діагностики, але надалі, щоб стати «майстром», йому потрібно створити свій власний «стиль» роботи, який може суттєво відрізнитись від зразків, які були засвоєні в період учнівства. Він повинен виробити власний «почерк», що ґрунтується на його знанні про себе, про свої сильні сторони і обмеження, своє власне бачення шляхів і цілей психологічної допомоги, уявлення про техніку досягнення бажаного результату тощо. Іншими словами, робота на рівні «майстра» завжди унікальна і не може всліпу копіюватися учнями. Викладання і засвоєння певного «набору» професійно важливих умінь та навичок має на меті створення інструментальної та психологічної готовності практикуючих психологів до переходу на більш високий «майстерський» рівень. Досягнення майстерності – виключно результат зусиль самого фахівця [1, 2]:

1. Можна надавати допомогу в знятті симптому: навчити людину краще маніпулювати оточенням – змусити близьких поводитися бажаним чином, залагоджувати конфлікти, навчитися комунікативним навичкам, зняти поведінковий прояв неблагополуччя.

2. Допомогти вирішити проблему – виявити прихований сенс симптому, допомогти змінитися самій людині.

Психологічне консультування – це процес, який має ряд стадій. В сучасній літературі зазвичай наводиться п'ятикрокова поетапна модель процесу консультування:

- 1 етап – встановлення контакту й орієнтація клієнта на роботу;

- 2 етап – збір інформації про клієнта, вирішення питання про те, у чому полягає проблема;

- 3 етап – усвідомлення бажаного результату;

- 4 етап – вироблення альтернативних рішень, що можна позначити, як «Що ще

ми можемо зробити з цього приводу?»;

5 етап – узагальнення психологом у формі резюме результатів взаємодії з клієнтом, а в деяких випадках – формулювання «домашнього завдання» для клієнта і обговорення форми та строків його виконання.

Таким чином, консультант-психодіагност, працюючи з підопічним й отримавши певну інформацію про його проблему, формує відповідні припущення (гіпотези) щодо причин виникнення проблеми і шляхів та способів її вирішення. Консультативні гіпотези визначаються теоретичними позиціями конкретного консультанта. Так, консультант, який розглядає проблеми людини з позиції поведінкової психології, буде говорити про невдалий особистий досвід клієнта, неправильне навічання і необхідність перенавчання. Когнітивний консультант шукатиме порушення в пізнавальній сфері, у наявності ірраціональних переконань, аналітик досліджуватиме раннє дитинство клієнта, його можливі ранні дитячі травми. Відповідним чином буде будуватись консультативна гіпотеза тощо.

Отже, процес психодіагностичного консультування ґрунтується на формуванні консультативних гіпотез, які визначаються теоретичною позицією спеціаліста. Підхід консультанта до проблеми клієнта впливає на спосіб її аналізу та пошуку шляхів вирішення – від поведінкового аналізу до когнітивних та психоаналітичних інтерпретацій. Це свідчить про багатогранність психодіагностичної діяльності, її адаптивність та необхідність урахування індивідуальних особливостей кожного підопічного. Таким чином, ефективність консультування залежить від правильності сформульованих гіпотез та їх відповідності особистісним та ситуаційним факторам клієнта.

Список використаних джерел

1. Кокун О., Візнюк І., Пайкуш М., Долинний С., Ордатій Н. та Карімулін Р. Діагностика посттравматичного синдрому: функціонально-вегетативний аналіз сенсорних систем. *Медицина невідкладної допомоги*, 2024. №20 (3). С. 193–202.
2. Кокун О., Візнюк І., Пайкуш М., Долинний С., Ордатій А. та Карімулін Р. Психічне здоров'я волонтерів: походження психосоматичних розладів при посттравматичному стресовому розладі. *Медицина невідкладної допомоги*, 2025. №20 (8). С. 717–724.